

Forrás: <http://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2016/07/emlekezo-07-01-16/>

Emlékező

Karácsony Sándor: Az egyetemi polgár mint leendő gyakorlati ember (tanár)

Nem tudom, tudod-e, hogy a filozófiai fakultáson nem lehet tanári diplomát szerezni. Ha nem tudod, vedd tudomásul, hogy az egyetem csak tudósokat nevel. Tanárrá az embert – hivatalosan – a Tanárképző Intézet dajkálja és a Tanárvizsgáló Bizottság avatja. Mielőtt tehát elhatároznád magad, tégy fel egy nagyon komoly kérdést önmagadnak: *tanár akarsz-e lenni, vagy tudós?* Mert nincs rettenetesebb a titkos ambíció fűtötte, pártában maradt, reménybeli egyetemi professzornál – középiskolai katedrán. Nem tanítanak, hanem előadnak, nem kérdeznek, hanem félévi kollokviumokat tartanak, gyorsírással kell „jegyezni” magyarázatukat, a gyerekekkel pedig nem törődnek.

Mert ez a második, talán az előbbinél is fontosabb kérdés: *minek tekinted a gyerekeket?* Az igazi tanár alázatos szolgája a gyermek őfelségének, nem pedig korlátlan kényura a nálánál gyöngébb és vele alárendelt viszonyban élő kis páriának. Tudja jól, hogy az a gyerek különb nála, mert tíz-húsz olyan esztendőre kedvezőbbek a lehetőségei, hogy nem tölti el hiába, amit ő már jól-rosszul a háta mögött hagyott, s ki meri a maga életéről azt mondani, hogy az nem telhetett volna el különben? Nem lesz tehát jó tanár belőled, ha a gyerekekhez le akarsz ereszkedni, mert hogy bírsz akkor őszintén, alázatosan felemelkedni hozzá?

Mit értesz tanári munka alatt? – ezt a kérdést se hagyd elintézetlen, mielőtt végleges döntésre szánnád el magad, lásd: az áltanárook, a tudóstípus mindenáron és mindenkifelett tanítani akar. Pedig a középiskola feladata egyes-egyedül a *nevelőmunka*. Az adathalmaz, a tudásanyag ennek az elsősorban nevelőmunkának éppen olyan mellékterméke csupán, mint a gázgyártásnak a kátrány. Ha bemagoltatod a levezetés menetét a másodfokú egyenlet általános alakjától a megoldási képletéig, meddő munkát végeztél, mert ezt a levezetést érettségi után a legtöbb diák elfelejti. Ha az volt a fő célod, hogy a deduktív következtetést s vele együtt a matematikai gondolkozást próbálja, szokja és szeresse meg, olyan kincset adtál neki egész életére, amely szellemi munkamódszerén egész életén keresztül nyomot hagy majd.

Mi a te szemedben a nevelés? – mert ezt tisztáznunk kell, ha elfogadtad, hogy legfontosabb feladatodnak a nevelést kell tekintened. A legtöbb ember szoktatásnak, sőt egyenesen idomításnak tartja, s elfelejti, hogy nem lóval vagy kutyával lesz dolga. Két külső körülmény tragikusan megkönnyíti számodra, hogy ebbe a tévedésbe mennél alaposabban beleeshess te is. Az egyik az, hogy a gyermek nem elég erős egyéniség még, mikor a kezéd alá kerül, a másik, hogy függő viszonyban van veled. Nem is tud, nem is mer tiltakozni elég erősen az elnyomásod ellen. De te légy erős hitű meggyőződésed igazában, s ne tágíts attól

Emlékező

Karácsony Sándor: Az egyetemi polgár mint leendő gyakorlati ember (tanár)

a szilárd elvedtől, hogy az egyéniségből semmit sem lehet lefaragni, elnyomni sem lehet az egyéniséget, legalább tartósan nem, megváltoztatni még kevésbé. Ahogy az orvos a betegséget nem szüntetheti meg, csak azt biztosítja, hogy kedvező körülmények között folyhasson le, úgy vigyázz te is – és ez a tulajdonképpeni nevelőmunka helyes módszere –, hogy a gyermek egyénisége kedvező körülmények között fejlődhessék ki, nem a te Isten tudja hányadik alteregóddá, hanem százszázalékos önmagává.

Ez az igazi *vezetőmunka*. A legtöbb ember nem tud vezetni, mert nincs tekintélye. Tekintélye meg azért nincs, mert nem tud igazán *parancsolni*. Nézd meg a vezetőt 3000 méteres magasságban a havason, és akkor megérted, hogy minden igazi vezetés: szolgálat. „Aki tikóztetek első akar lenni, legyen a ti szolgátok!” Ugye, hogy annak van tekintélye, mert több, mint te abban a pillanatban? Azzal az eggyel több, hogy tudja, merre menjete. Ugye, hogy a tekintélye súlyt ad a szavának, és ha megparancsolja, merre, hogy lépjete, nem lehet a megsemmisülés veszedelme nélkül megszegni a parancsszavát? Ez a szuverénitás ad neki és nektek is szuggesztív erőt, nem a kötél meg a tiroli kosztüm, se nem a notesz, az osztálykönyv és a hangos beszéd vagy a pofon.

Kezd-e már komolyan derengeni benned, hogy mind a három szerzetesi fogadalmat megköveteli tőled jövőd hivatásod, ha nem is éppen középkori megfogalmazásban? *Szegény* maradsz, mert a szellemi világ nagykövete nem szegődhetik az anyagi javak rabszolgájául. *Tiszta*, mert az érzéki embernek nem adatik szuggesztív erő. És *alázatos*, mert csak alázatos ember nyújthat a jövődnek akkora hitelt, hogy eleve lemond még a reménységről is, hogy munkája kézzelfogható gyümölcsét valaha is megláthassa.

Ilyen lélek híján ne merj tanári pályára lépni, mert sem becsületes, sem boldog ember nem lehet belőled rajta soha semmiképpen.

In: KARÁCSONY Sándor: *Ocsúdó magyarság (Szokásrendszer és pedagógia)* Széphalom Könyvműhely, Budapest 2002., III. A nevelés alanya és tárgya → A nevelés tárgya, a növendék → A felnőtt ifjú, 177–178. (Eredeti megjelenés: KARÁCSONY Sándor: *Ocsúdó magyarság (Szokásrendszer és pedagógia)* Exodus, Budapest, 1942. A neveléstudomány társas-lélektani alapjai. A társadalmi nevelés és a társas lélek akarati működése III.)